

Družbeni plan 1956: zunanja trgovina in blagovni promet

Blagovni promet

Obseg blagovnega prometa v prognozah družbenega plana ni posebej določen. Izhaja iz cele vrste ostalih gibanj, ki jih obsega plan.

To je na prvem mestu razdelitev družbenega proizvoda v letošnjem letu. Medtem ko je plan celotno potrošnjo omejil, je za 4 odstotke povečal tisti njen del, ki je namehjen osebni potrošnji. Zaradi tega se bo povečala industrijska proizvodnja potrošnega blaga. Razen tega bo precej narasel tudi uvoz predmetov široke potrošnje. V zadnjih dveh letih in v letu 1956 se ta uvoz giblje takole (v milijardah dinarjev):

	1954	1955	1956
Uvoz hrane	22,3	32,8	45,5
Uvoz ostalega potrošnega blaga	3,1	3,8	10
Skupno	25,4	36,6	55,5

Uvoz hrane mora zagotoviti ne samo zadovoljitev tekočih potreb prebivalstva, marveč tudi določene zaloge, nujne za normalen promet in stabilnost preskrbe.

V primerjavi s preteklimi leti se bo zlasti močno povečal uvoz tistih predmetov za široko potrošnjo, ki niso živila. Tako se bo povečal sklad potrošnega blaga, hkrati pa tudi zbirna in kakovost. Lahko pričakujemo, da si bo v nekoliko živahniji konkurenci s tujimi izdelki tudi domača industrija prizadevala čim bolj zadovoljiti potrebe potrošnikov.

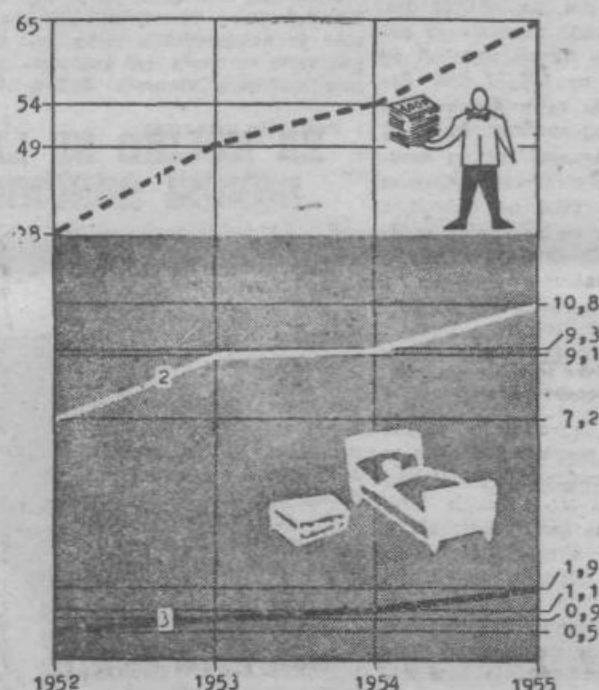
Med drugim bomo uvažali več blaga za deželo. To naj bi še bolj pospešilo blagovno izmenjavo z vasjo. Da bi kmetovalci lahko kupili predmete, ki jih bodo zanimali, bodo tudi sami več prinesli na tržišče.

To nam kaže, da bo v letošnjem trgovskem prometu na drobno več blaga in da bo blago imelo večjo izbiro. Od gibanja cen v trgovini na drobno bo odvisno, ali se bo povečala vrednost blagovnega prometa. V preteklih letih je vrednost blagovnega prometa narasla zaradi vedno večje količine prodanega blaga in zaradi dviganja cen. V letošnjem letu ne moremo pričakovati, da bi se cene povečale, zlasti ne cene industrijskih izdelkov in osnovnih živil. Pač pa je verjetno, da se bodo cene ustale, pri nekaterih proizvodih za celo nekoliko — minimalno — znižale.

V prometu podvzemajo potrebne organizacijske in druge ukrepe, da bi se promet pospešil, poživil in pocenil. Z ostalih odkupnih organizacij prehaja promet kmetijskih izdelkov polagoma v roke kmetijskih združenj, kar naj bi v doglednem času olajšalo nakup tržnih presežkov in izključilo nepotrebne posrednike med

kmetijskim proizvajalcem in tržiščem. Trgovina bo razpolagala s številnejšimi tehničnimi sredstvi, zlasti z vozili. Končno bo tudi formiranje določenih, vsaj minimalnih zalog prispevalo k enakomernemu gibanju na tržišču in k ustalitvi cen.

Promet gostinstva in turizma

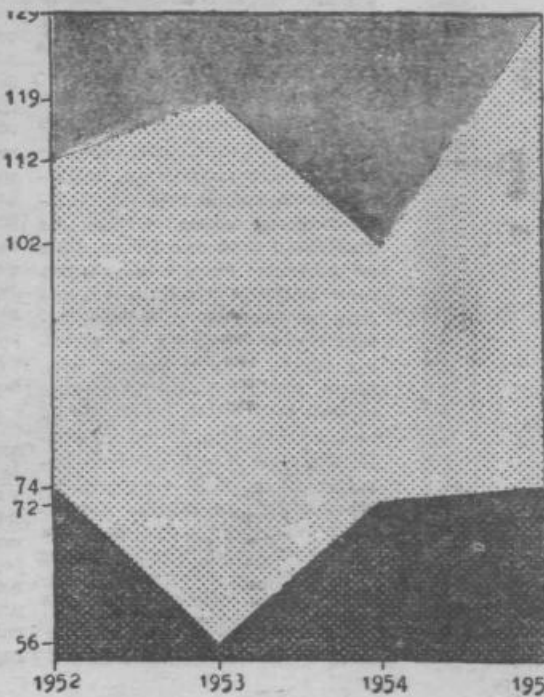

Podobno kot v trgovini na drobno je tudi v gostinstvu promet narasla deloma zaradi vedno večjih količin prodanih jestvin, pijač in števila prenočevanj, deloma pa zaradi povečanja cen. Razen v trgovini prebivalstvo največji del svojih dohodkov izdaja v gostinstvu.

Število tujih turistov je od leta 1948 do 1950 upadalo, od takrat pa stalno narasča, tako da smo v glavnem dosegli predvojno stanje. Obstojijo možnosti, da bo v nadaljnjih letih tuji turizem doživel še hitrejši razvoj glede na to, da sedaj lahko pričakujemo močnejši priliv iz tistih vzhodnoevropskih dežel, ki so imele pred vojno pomembno vlogo v našem turizmu, kot sta n. pr. Češkoslovaška in Madžarska.

Izvoz in uvoz

Leto	Izvoz milijarde	Uvoz milijarde
1952	74	112
1953	56	119
1954	72	202
1955	74	129

Pogled na reško luko

Zunanja trgovina

Po družbenem planu se bo letošnji izvoz povečal za več kot 10 milijard dinarjev. Toda uvoz se bo povečal v še večji meri in zato raste deficit v plačilni bilanci. Ta deficit se bo pokrtil iz gospodarske pomoči, reparacij in posojil.

Najvažnejši razlog za takšno gibanje plačilne bilance je — kakor v preteklih letih — tudi letos kmetijska proizvodnja, zlasti nezadostna proizvodnja žita, ki se v čedalje večji meri nadoknadi z uvozom. Ta pojav se odraža v plačilni bilanci s približno 27 milijardami, skoraj toliko, kolikor je znašal naš celotni letni deficit. Uvoz pšenice se polagoma približuje celotni letni potrošnji, kar pomeni, da vas ne proizvajajo mnogo več kolikor sama porabi (za trditve velja na splošno tako

za žitrodne in nežitrodne kraje). Glede drugih kmetijskih proizvodov situacija ni enaka, toda tudi tu stanje ni zadovoljivo. Po neki statistični anketi izdajajo za bavo hrane jugoslovanska kmetijska gospodarstva (povprečno) 39 odstotkov skupnih dohodkov iz kmetijstva.

Zato imajo ukrepi, ki jih predvidevajo ali pa že podvzemajo, za pospešitev kmetijstva in za stimuliranje kmetovalcev k večji proizvodnji velik pomen tudi za nadaljnje gibanje naše plačilne bilance z inozemstvom.

Izvoz industrijskih proizvodov tudi zaostaja za splošnim porastom proizvodnje. To predvsem zato, ker je hiro narasla potrošnja industrijskih izdelkov in surovin v sami deželi (o tem smo več pisali na tem mestu v štev. 6 in 7). Razen tega vse nove kapacitete, kolikor so že povsem dograjene, še niso mogle popolnoma vpeljati proizvodni proces in doseči vse tiste pogoje, ki jih postavlja tuji trg. Posebno strojegradnja je potreben še dokajšen čas, da se bo lahko uveljavila v inozemstvu.

Letos predvidevamo povečanje izvoza zlasti v črni in barvni metalurgiji, vojni industriji, ladjedelništvu, električni industriji, kemični, lesni in papirniški industriji.

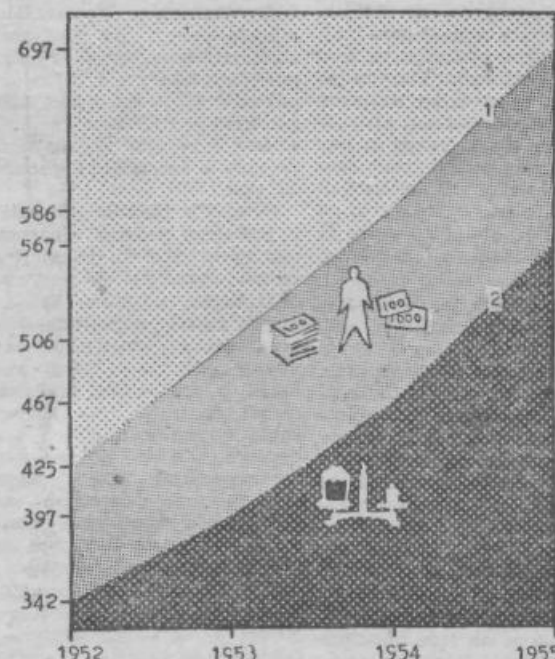
Razen omejitve investicijske gradnje in domače potrošnje nasploh podvzemajo tudi druge karake, da bi dosegli predvideni izvoz. Tako je bilo izvedeno kontingentiranje za celo vrsto izvoznih artiklov (skoraj polovica celotne vrednosti izvoza za leto 1956). Poleg tega je kreditna politika usmerjena tako, da omogoča nemoteno proizvodnjo, formiranje normalnih zalog in nastopanje na tujem tržišču z izdelki kovinsko-predelovalne in električne industrije ladjedelništva in drugih strojev. Storitveni so določeni koraki, da bi posalo elastičnejše finančno poslovanje s tujimi kupci. So pogoj, da tudi turizem letos poveča svoje devizne dohodke.

Po drugi strani bo uvoz lahko potekal bolj enakomerno in predvsem, pa tudi izbor izvoznikov bo lažji in lažje bomo vodili pogajanja glede vseh pogojev izročitve, pač zato, ker so danes naše trgovske zveze v glavnem utrjene po vsem svetu. Okoliščina, da razpolagamo z določenimi deviznimi rezervami, nam nič več ne vsiljuje potrebe, da jemljemo posebne kredite za nabave, ki so povezane z določenimi roki in da pri tem pristajamo na visoke cene ali kakršne koli druge neugodne pogoje.

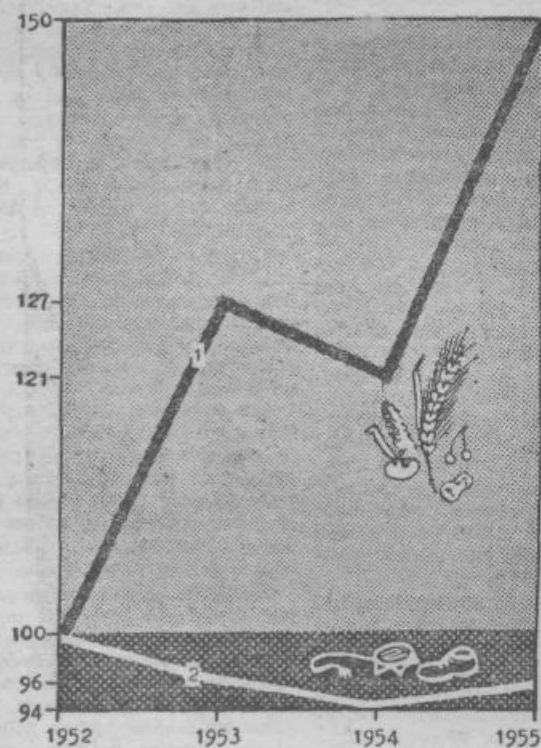
BLAGOVNI PROMET IN DENARNI DOHODKI PREBIVALSTVA

Prebivalstvo izdaja svoje denarne dohodke večinoma za nakupovanje v trgovini na drobno. Kakor vidimo na grafikonu, je blagovni promet v zadnjih letih narasčal približno vzporedno z denarnimi dohodki prebivalstva.

Promet je rasel predvsem zato, ker so se večale količine blaga. Toda določeno vlogo je imel tudi dvig cen v trgovini na drobno. Količine blaga za široko potrošnjo so se večale počasneje od denarnih sredstev, s katerimi je razpolagalo prebivalstvo (nakupovalni sklad), ta razlika pa se je deloma izgubila z dvigom cen.

INDEKS CEN KMETIJSKIH PRIDELKOV IN INDUSTRIJSKIH PROIZVODOV

1. cene kmetijskih pridelkov
2. cene industrijskih proizvodov

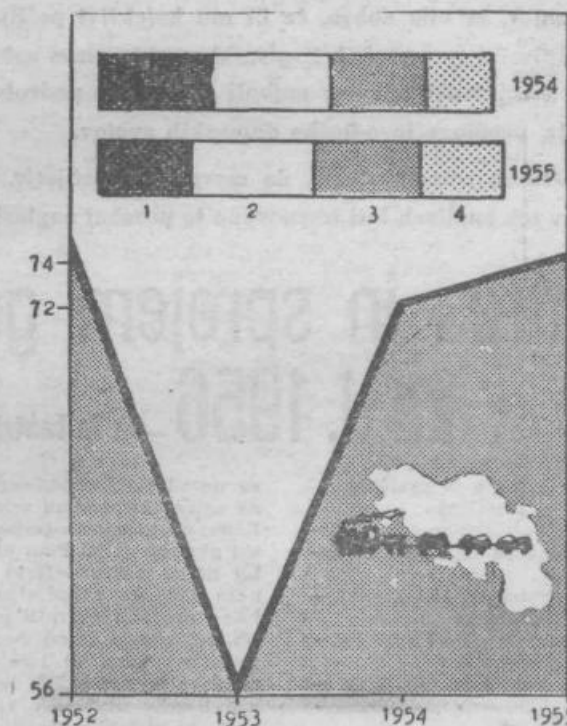
Medtem ko so bile v letu 1955 povprečne cene industrijskih izdelkov v glavnem na isti ravni kot v letu 1952, so cene kmetijskih pridelkov narasle za 50 odstotkov. (Tu omenjamo cene v prodaji na drobno, toda podobno so se gibale tudi cene v trgovanju na debelo, odnosno tovarniške in odkupne cene.)

Zato je posledice dviga cen občutilo predvsem mestno prebivalstvo, ki je moralo kupovati kmetijske pridelke.

UVOZ

(v milijardah)

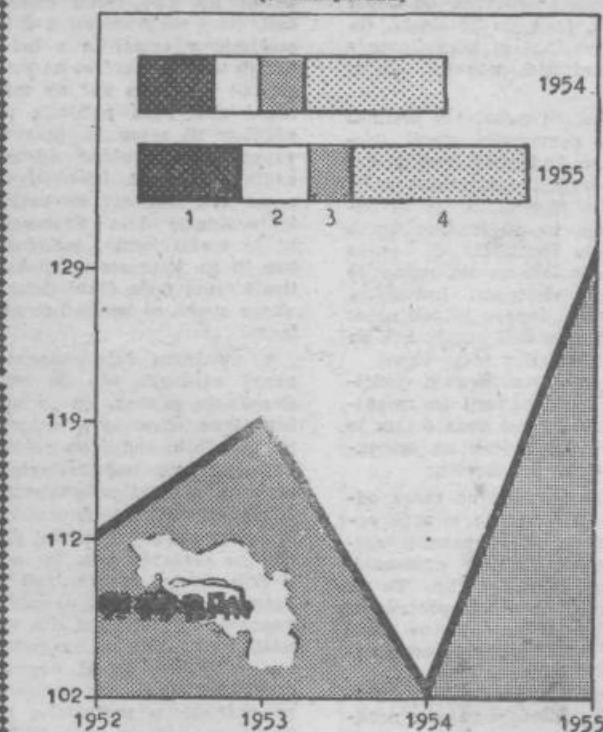
V zadnjih letih je uvoz izražal nekoliko močnejšo težnjo porasta kakor pa izvoz. K temu najbolj prispeva uvoz hrane, ki predstavlja najmočnejšo postavko in je posledica nezadostne kmetijske proizvodnje in — glede na čedalje večje potrebe — odvisnosti kmetijstva od vremenskih razmer. Na drugem mestu v uvozu — takej za živili — v letu 1955 je po vrednosti še vedno oprema. To je lahko koristna orientacija tudi domači strojegradnji glede na možnosti, da poveča svoj asortiment.

1. hrana
2. surovi izdelki
3. predelani izdelki
4. drugo

IZVOZ

(v milijardah)

1. hrana
2. surovi izdelki
3. predelani izdelki
4. drugo

Lani je bil izvoz nekoliko večji kakor v 1952. letu. V primeri z letom 1954 se je izvoz hrane znatno zmanjšal, medtem ko se je izvoz drugih vrst blaga v glavnem povečal.

V zadnjih štirih letih polagoma narasča izvoz novih proizvodov, ki jih pred vojno nismo mogli izvažati. Leto 1952 je znašal 1 milijardo 500 tisoč dinarjev, leta 1953 — 5,7 milijard, leta 1954 — 10,9 milijarde, 1955. leta — 8,9 milijarde, za letos pa lahko pričakujemo nadaljnji porast.